

УДК 024:324.15 (477)

Т. В. Сидоренко, магістр книгознавства та видавничої діяльності, викладач, ВП «Миколаївська філія КНУКіМ», м. Миколаїв

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ПІВДНЯ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ — ПЕРШЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ ХХІ СТ.): ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Подано історіографічний огляд літератури з проблем культурно-просвітницької діяльності бібліотек Півдня України (друга половина ХІХ — перше десятиліття ХХІ ст.). Аналізуються джерела та виокремлюються етапи дослідження проблеми. Розглянуто питання, що опрацьовані дослідниками з різних галузей знань щодо аспектів культурно-просвітницької діяльності бібліотек. Виявлено, що в більшості праць висвітлювалися деякі питання розвитку культури, історії виникнення бібліотек, форм їх просвітницької діяльності, але не простежено основних тенденцій трансформації змісту культурно-просвітницької діяльності і методів роботи за визначений період, що надасть можливості поглибити дослідження бібліотечної справи Півдня України.

Ключові слова: історіографія, культура, просвітницька діяльність, культурно-просвітницька діяльність бібліотек, Південь України.

Т. В. Сидоренко, магістр книговедіння та видавничої діяльності, викладач, ВП «Николаевский филиал Киевского национального университета культуры и искусств», г. Николаев

КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БИБЛИОТЕК ЮГА УКРАИНЫ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА ХІХ — ПЕРВОЕ ДЕСЯТИЛЕТИЕ ХХІ В.): ІСТОРИОГРАФІЯ ІССЛЕДОВАНИЯ

Представлен історіографічний огляд літератури по вопросам культурно-просветительской деятельности библиотек Юга Украины (вторая половина ХІХ — первого десятилетия ХХІ в.). Анализируются источники и выделяются этапы исследования проблемы. Рассмотрены вопросы, которые изучались учеными из различных отраслей знаний, об аспектах культурно-просветительской работы библиотек. Выведено, что в большинстве работ освещаются отдельные вопросы развития культуры, истории возникновения библиотек, форм их просветительской деятельности, но не отслежены отдельные тенденции трансформации содержания культурно-просветительской деятельности и методов работы за определенный период, что даст возможность углубить исследование библиотечного дела Юга Украины.

Ключевые слова: историография, культура, просветительская деятельность, культурно-просветительская деятельность библиотек, Юг Украины.

T. V. Sydorenko, Master of Book Science and Publishing Activities, Lecturer, "Mykolayiv branch of the Kyiv National University of Culture and Arts", Mykolayiv

CULTURAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES OF LIBRARIES IN THE SOUTH OF UKRAINE IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY — THE FIRST DECADE OF THE 21ST CENTURY: HISTORIOGRAPHY OF RESEARCH

The article is devoted to the historiographic review of literature that deals with the problems of cultural and educational activities of libraries in the South of Ukraine in the second half of the 19th century — the first decade of the 21st century. This article analyses the sources and identifies the stages of the research issue. The author investigates the problems that have been processed by the researchers from different branches of knowledge, in particular cultural and educational activities of libraries. It has been revealed that in the majority of works some issues of culture, the history of origin of libraries, their forms of educational activities have been covered, but the content of some tendencies of transformation of cultural and educational activities and methods of work for a certain period have not been traced, which gives the opportunity to enhance the study of librarianship in the South of Ukraine.

Key words: *historiography, culture, educational activities, cultural and educational activities of libraries, the South of Ukraine.*

Постановка проблеми. Проблеми відродження національних ідей і традицій, звернення до культурної спадщини зумовлюють необхідність аналізу і систематизації культурних здобутків минулого і сучасного, відтворення процесів історичного розвитку української культури, культурно-просвітницької діяльності (КПД). Осмислення надбань та ролі КПД у період з другої половини ХІХ до першого десятиліття ХХІ ст. в культурному розвитку Півдня України, вивчення досвіду тогочасних і сучасних бібліотек сприятимуть відтворенню та збагаченню уявлень про культуру Півдня України, становленню та розвиткові цієї діяльності. Дослідження виконано відповідно до Програми розвитку української культури до 2015 р., комплексної теми «Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв» (ВП «МФ КНУКіМ») «Історія і розвиток культури Півдня України», наукової теми кафедри документознавства та інформаційних систем «Документально-інформаційні системи в структурі інформаційного простору суспільства».

Аналіз останніх досліджень. Серед українських досліджень з КПД можна назвати праці Н. Б. Захарової, Г. Г. Бородиної, Т. П. Добко, Л. А. Дубровіної, Н. М. Кушнарєнко, Т. В. Новальської, Т. Гранчак та ін.

Методи дослідження. Використано методи дослідження культурно-просвітницької діяльності: ретроспективний, хронологічний, порівняльний, метод історіографічного та джерелознавчого вивчення

архівних матеріалів, аналітичний метод щодо вивчення й аналізу історичної, філософської, соціологічної літератури з питань соціокультурного розвитку Півдня України.

Мета статті — проаналізувати історичні, культурологічні та бібліотекознавчі видання з питань КПД бібліотек Південного регіону України.

Виклад основного матеріалу. Історіографічну базу досліджуваної проблеми становлять архівні документи, наукові документи, звітна, поточна документація бібліотек, статті у фахових періодичних виданнях. Виявлені документи структуровані в хронологічній послідовності у дві групи: до першої належать праці, в яких характеризується КПД, соціокультурна діяльність бібліотек через погляди дослідників з різних галузей знань, фактори, що вплинули на її розвиток, частково процеси культурно-національного відродження в Україні; до другої — праці, в яких висвітлюються особливості організації культурно-просвітницької діяльності бібліотек Півдня України.

Перші спроби історико-теоретичного осмислення культурно-національних процесів в Україні відбулись наприкінці ХІХ — початку ХХ ст. і пов'язані з іменами М. Грушевського, М. Аркаса, які почали висвітлювати національний рух як відродження. Що стосується соціально-культурного, історичного розвитку Півдня України, то ці питання висвітлили у своїх працях історики ХІХ — початку ХХ ст. А. Скальковський, Д. Багалій, Ф. Браун.

Значний унесок у дослідження КПД бібліотек Півдня України становлять праці вітчизняних вчених у сфері бібліотекознавства Л. А. Дубровіної, О. С. Онищенко «Бібліотечна справа в Україні у ХХ столітті» (2009), В. А. Волинець «Становлення та розвиток мережі публічних бібліотек в Україні (ХІХ — поч. ХХ ст.)» (1998), Н. А. Кулик «Культурні процеси в Україні 90-х років ХХ століття» (1999), Н. М. Кушнарєнко «Бібліотечне краєзнавство: теоретико-методологічний аспект» (2004), В. А. Маркової «Бібліотечне обслуговування етнічних меншин України» (1998), Т. В. Новальської «Український читач у бібліотекознавчих дослідженнях (кінець ХІХ — початок ХХІ ст.)» (2005) та ін.

Комплексність дослідження сприяла зверненню до наукових праць таких російських та вітчизняних дослідників у галузі культурології та соціально-культурної діяльності: Г. А. Аванесова, М. А. Аріарського, Г. М. Бирженюк, Т. Г. Кисельової, Н. А. Кулик, Є. В. Литовкіна, В. М. Рябкова, В. Є. Триодіна, В. В. Туєва, Н. Н. Ярошенко [9; 12]. Питання історії культурно-просвітницької

роботи в СРСР досліджували А. М. Савченко [13], М. С. Андреева, А. П. Віноградов, С. А. Піналов, Г. І. Чернявський, результати діяльності яких відображені в опублікованих навчальних посібниках [3]. Більшість представників цього напрямку зверталася до проблем періодизації КПД та соціально-культурної діяльності [12, с.133].

Важливе значення для осмислення КПД бібліотек, її форм і методів у різні історичні періоди розвитку суспільства має дослідження функцій бібліотеки, які є предметом уваги російських та українських дослідників: Н. В. Жадько, Р. С. Мотульського, Е. Т. Селиверстової, Ю. М. Столярова, В. І. Терьошина та ін. Особливий інтерес становлять наукові публікації бібліотекознавців, у яких висвітлюється діяльність бібліотеки в комунікативному аспекті, частково культурологічному, на основі використовуваних форм і методів роботи. Це праці В. А. Бородіної, М. Я. Дворкіної, Л. С. Жаркової, С. Кириї, В. П. Леонова, Т. Б. Маркової та ін.

Серед досліджень, які висвітлюють розвиток культури на Півдні України в період кінця XIX – початку XX ст., слід відзначити праці А. Мисечека «Український культурно-освітній рух на Півдні України 1900–1914 рр.», В. Кузьменка «Український культурно-національний рух у 90-ті рр. XIX ст. (на матеріалах Півдня України)», О. Караульної «Південь України кінця XIX – початку XX ст. в контексті українського культурно-національного відродження». Значний інтерес в цьому аспекті має творчий доробок Степана Сірополка, ґрунтовне дослідження культурно-просвітницької діяльності та педагогічних поглядів якого здійснила р. Кіра [7]. Питання іміжду бібліотеки, яка є складовою КПД, розкрили у своїх працях російські й українські бібліотекознавці: Г. А. Алтухова, М. Я. Дворкіна, С. Г. Матліна, І. Б. Міхнова, Р. З. Панова, Н. Г. Солонська, А. С. Чачко та ін.

Теоретико-методологічним аспектам організації культурно-просвітницької роботи в бібліотеках присвячені дослідження: О. П. Зикова (1988) щодо організації виставкової роботи та методів її вдосконалення; О. В. Кашкарьової (1997), яка розглядала рекламу як комунікативну систему сучасної бібліотеки.

Слід відзначити дослідження Н. Б. Захарової «Культурно-просвітницька діяльність Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (1918–2009)», в якому висвітлено досвід КПД Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського [6].

В історіографії КПД бібліотек Півдня України можна виокремити три періоди: дореволюційний, радянський і пострадянський.

Серед досліджень бібліотечної справи Півдня України дореволюційного періоду на особливу увагу заслуговують дослідження Г. Г. Бородіної [2] та Н. Л. Малиновської [10].

Вагомою історіографічною базою та джерелом дослідження стали періодичні видання «Херсонские губернские ведомости» (1838–1917 рр.), «Одесский вестник» (1827–1893 рр.), «Одесский листок», «Новороссийский телеграф», «Юг» та ін.

Певний науковий та практичний інтерес становлять праці з історії заселення краю, його економічного та культурного становища наприкінці XVIII – початку XIX ст. А. Афанасьєва-Чужбинського, Д. Багалія, К. Дружиніної, В. М. Кабузан, О. Шміда, а також публікації, підготовлені до ювілеїв бібліотек, товариств: Г. Е. Афанасьєв «Десятилетие общества св. Кирилла и Мефодия (1870–1880 г.); М. Е. Беккер «Краткий исторический обзор 25-летней деятельности Херсонской общественной библиотеки (1827–1897); «Десятилетие народных чтений в Одессе» (1882–1892); «Десятилетие общественной библиотеки в Одессе»; «Звіт Миколаївської громадської бібліотеки за 1906–1916 рр.»; «Краткий исторический обзор деятельности Одесской библиотеки библиотекаря М. де Рибаса» та ін. У цих працях подана різноманітна інформація щодо історії бібліотек, їх фондів, форм роботи тощо.

Наприкінці XIX – на початку XX ст. публікувалися друковані каталоги бібліотек: Херсонської громадської бібліотеки, Миколаївської громадської бібліотеки, «Каталог русских книг библиотеки Андрея Бортневского» та ін., які сприяли просвітницькій діяльності, популяризації літератури і бібліотеки. Становлення та розвиток КПД Півдня України можна дослідити і за публікаціями культурних та громадських діячів краю кінця XIX – початку XX ст.: М. Беккера [1], М. Попруженка [11], В. Шенфінкель [16] та ін.

До характеристики бібліотечної діяльності XIX – початку XX ст. зверталися дослідники в різні часи. Заслужують на увагу праці В. Загоруйка, С. Свиридової, С. Зворського, в яких розглядаються формування та розвиток книгозбірень Одеси означеного періоду. Про організацію й діяльність народних бібліотек та бібліотек-читалень у 80-ті рр. XX ст. писали В. Борисенко, С. Піналов. Окремі відомості щодо розвитку бібліотек, їх культурно-просвітницької роботи в дореволюційний період на Півдні України містяться в публікаціях, присвячених ювілеям провідних бібліотек краю. Отже, історіографія розвитку культурно-просвітницької діяльності XIX – початку XX ст. свідчить про те, що в певних публікаціях безпосередньо або опосередковано розкриваються питання цієї теми. Історичні розвідки зводяться переважно до питань створення мережі бібліотек у конкретному регіоні, констатації фактів, переліку дат, подій, імен тощо. Не проаналізовані форми бібліотечної роботи щодо популяризації літератури.

Історіографія розвитку КПД бібліотек Півдня України радянського періоду представлена окремими науковими розвідками, що додатково можна впорядкувати відповідно до історичних періодів розвитку суспільства, а також етапів національно-культурного відродження. Частково інформація з означеної теми міститься в праці Т. Ремизової «Культурно-просветительская работа в СССР». Ця робота допомагає з'ясувати діяльність різних установ культури, зокрема бібліотек, з 1917-го до початку 70-х рр. ХХ ст.

Характеристика цього періоду створюється і завдяки аналізу окремих публікацій, умічених на сторінках часопису «Красный библиотечарь». До них належать праці Л. Когана «Библиотечное дело в Одесской губернии» (1924 р.) [8], «Одеська центральна дитяча бібліотека» (1927 р.) та ін. Суттєвим доповненням стали наукові статті М. Зніщенко, опубліковані в сучасному часописі «Вісник Книжкової палати».

У 20-х рр. ХХ ст. здійснюється формування організаційних і теоретичних основ діяльності бібліотек із задоволення потреб національних меншин. Були створені спеціалізовані бібліотеки, окремі відділи в бібліотеках з обслуговування окремих національних меншин, позастанціонарні форми обслуговування. Одночасно відбувається осмислення перших досягнень у забезпеченні інформаційних потреб національних меншин [14]. У цей час виходили друком невеликі посібники, нариси з інформацією про бібліотечну діяльність окремих бібліотек: С. А. Сільванського, В. Шпілевич, В. К. Шенфінкель та ін. Окремі факти стосовно означеної проблематики наявні в публікації К. Довгань «Матеріали до всеукраїнського обслідування бібліотек» (1927–1928 рр.), посібнику «История библиотечного дела на Украине (1917–1932 гг.)» за редакцією Т. А. Скрипник (1975 р.), в якому визначені завдання бібліотек, просвітницька функція бібліотек, заходи, що здійснювали бібліотеки в цей період. Про використання окремих форм і методів КПД бібліотек України тих часів писали і сучасні дослідники І. С. Міронова, І. Ф. Іванова та ін. Певне значення для вивчення теми дослідження мають видання «Історія міст і сіл Української РСР» Миколаївська область, Одеська область, Херсонська область, «Енциклопедія українознавства».

Період діяльності бібліотек Півдня України періоду 1941–1945 рр. висвітлений не настільки повно. Переважно, використана інформація з різноманітних джерел: статей, інформаційного матеріалу газет, історичних досліджень цього періоду, довідників.

Культурно-просвітницька діяльність установ активізувалась у післявоєнний період. Певні публікації висвітлюють різні складові

цієї роботи. Так, історико-краєзнавча діяльність бібліотек Одещини в 50–80-ті рр. аналізувала Н. Ф. Щербина, Н. Павлюк; діяльність сільських бібліотек Півдня України в повоєнний період висвітлила у своїй науковій розвідці В. В. Ревенко; Т. Воскобойнікова наголосила на інтенсифікації культурно-просвітницької роботи в післявоєнний період та її поліпшенні форми; методичні рекомендації з питань організації книжкових виставок і проведення читацьких конференцій розробили в 50-ті рр. ХХ ст. р. А. Бухіна, Г. М. Плеський та Я. Н. Прайсман, у 80-х — С. О. Задоя та Т. І. Струкова.

Слід зазначити, що до 90-х рр. ХХ ст. культурно-просвітницька робота була політизованою, тісно пов'язаною з ідеологією КППС. І тільки в умовах незалежності України вона позбавляється партійного впливу, наповнюється новим змістом. У сучасних умовах бібліотеки, будучи культурними, освітніми, інформаційними центрами, моделюють нові підходи щодо КПД бібліотек. Ці питання розглядали Д. М. Божко, А. Д. Жарков, Т. Х. Кім, Т. Б. Ловкова, В. А. Маркова, Г. К. Олзоева та ін.

Розвиток КПД бібліотек Півдня України в пострадянський період відбито в таких працях: наукові збірники: «Історія Півдня України від найдавніших часів до сучасності» Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова (1999), «Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри»: зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф. (2009, 2011, 2013, Одеса); «Питання культури Півдня України» (1998, 2002), матеріали Всеукраїнських науково-практичних конференцій (2014, 2015) ВП «Миколаївська філія КНУКіМ». Певна інформація щодо зазначеної теми міститься в матеріалах Миколаївської обласної краєзнавчої конференції «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» (1995–2004); матеріалах міжнародної науково-практичної конференції «Регіональна культура в умовах глобалізації» (Миколаїв, 2009); збірці праць «Миколаївщина багатонаціональна: з історії етнічних спільнот регіону» (2012); матеріалах науково-практичної конференції «Конституція України та відродження культури національних меншин Одещини» (1997); Віснику ОНУ ім. І. І. Мечникова. Серія «Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство». Наприкінці ХХ–ХХІ ст. збільшився обсяг публікацій щодо визначення місця та ролі бібліотек у сучасній соціокультурній діяльності. Серед них значне місце посідають статті, в яких висвітлюються питання: бібліотеки як закладу просвіти і феномену культури, становлення масової роботи бібліотек, культури та бібліотечного обслуговування національних меншин Півдня України [14], зміни форм

культурної діяльності в Україні, культурно-просвітницької та виховної функції бібліотек, рекламно-презентаційної діяльності наукових бібліотек, іміджу і КПД сучасної бібліотеки, моделі публічної бібліотеки в сучасній системі соціальних комунікацій [15] та ін.

Висновки. Отже, історіографія та джерельна база порушеної проблеми дозволили аргументувати, що в більшості історичних, культурологічних, бібліотекознавчих праць висвітлювалися окремі теоретичні питання розвитку культури, історії виникнення та функціонування бібліотек, їх діяльності по задоволенню потреб читачів (користувачів), форми просвітницької діяльності бібліотек, визначення ролі і місця в загальному історико-культурному процесі Півдня України. Водночас комплексного дослідження культурно-просвітницької діяльності бібліотек не створено. Поза увагою дослідників залишилося багато історичних джерел, вивчення і практичне узагальнення яких надасть можливості поглибити дослідження бібліотечної справи Півдня України.

Список використаних джерел

1. Беккер М. Е. Речь, произнесенная по случаю освящения здания Херсонской общественной библиотеки и 25-летия ее существования 21 дек. 1897 г. Речь, произнесенная по случаю 30-летия существования Херсонской общественной библиотеки 21 дек. 1902 г. / М. Е. Беккер. — Херсон, 1902. — 19 с.
2. Бородіна Г. Г. Мережа бібліотек Півдня України: формування та тенденції розвитку : автореф. дис. ... кандидат іст. наук / Г. Г. Бородіна. — Київ, 2003. — 21 с.
3. Виноградов А. П. История культурно-просветительной работы в СССР. Ч. 1. / А. П. Виноградов, С. А. Пиналов, Г. И. Чернявский. — Харьков, 1970. — 246 с.
4. Дубровіна Л. А. Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. — Київ, 2009. — 530 с.
5. Жарков А. Д. Культурно-досуговая деятельность : учебник / А. Д. Жарков, В. М. Чижиков. — М. : МГУК, 1998. — 461 с.
6. Захарова Н. Б. Культурно-просвітницька діяльність Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (1918–2008) : автореф. ... дис. кандидат іст. наук : 27.00.03 / Н. Б. Захарова ; НАН України, НБУВ. — Київ, 2010. — 21 с.
7. Кіра р. В. Культурно-просвітницька діяльність та педагогічні погляди Степана Сірополька : дис. кандидат пед. наук / Р. В. Кіра. — Івано-Франківськ, 2001. — 209 арк.
8. Коган Л. Библиотечное дело в Одесской губернии / Л. Коган // Красный библиотекарь. — 1925. — № 8. — С. 72–79.
9. Литовкин Е. В. Генезис и этапы культурно-просветительной работы / Е. В. Литовкин // Вестн. МГУКИ. — 2003. — №4. — С. 65–72.
10. Малиновська Н. Л. Українська книга другої половини ХІХ — першої чверті ХХ століття на Півдні України: історико-книгознавчий і бібліографічний аспекти : автореф. дис. ... кандидат іст. наук / Н. Л. Малиновська. — Київ, 2005. — 20 с.
11. Попруженко М. Г. Одесская городская публичная библиотека 1830–1910 гг.: исторический очерк / М. Г. Попруженко. — Одесса, 1911. — 85 с.
12. Рябков В. М. Методи історіографії соціально-культурної діяльності / В. М. Рябков // Регіональна культура в умовах глобалізації : зб. наук. пр. за матер. міжнар. наук.-

практ. конф. // Міжнародний університет розвитку людини «Україна». — Миколаїв, 2009. — Вип. II. — С. 128–141.

13. Савченко А. М. История культурно-просветительной работы / А. М. Савченко. — М. : МГИК, 1970. — 170 с.
14. Сидоренко А. І. Формування документного масиву для публічних бібліотек мовами національних меншин: етнорегіональний аспект : автореф. дис. ... кандидат пед. наук / А. І. Сидоренко ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. — Київ, 2002. — 21 с.
15. Шемаєва Г. Модель публічної бібліотеки в сучасній системі соціальних комунікацій / Г. Шемаєва, Х. Ельбесхаузен // Вісн. Кн. палати. — 2012. — №8. — С. 12.
16. Шенфинкель В. К. Работа Херсонских библиотек за десять лет [Краткий реферат доклада на публичном собрании 9 окт. 1927 г. / В. К. Шенфинкель // Материалы института библиотековедения. — М., 1928. — С. 33–34.

References

1. Bekker M. E. Rech, proyznesennaia po sluchaiu osviiashcheniia zdaniia Khersonskoy obshchestvennoy biblioteki i 25-letiya eye sushchestvovaniia 21 dek. 1897 h. Rech, proyznesennaya po sluchayu 30-letiya sushchestvovaniia Khersonskoy obshchestvennoy biblioteki 21 dek. 1902 h. / M. E. Bekker. — Kherson, 1902. — 19 s.
2. Borodina H. H. Merezha bibliotek Pivdnia Ukrainy: formuvannya ta tendentsii rozvytku : avtoref. dys. ... kand. ist. nauk / H. H. Borodina. — Kyiv, 2003. — 21 s.
3. Vinogradov A. P. Istoriya kulturno-prosvetytelnoi raboty v SSSR. Ch. 1. / A. P. Vinogradov, S. A. Pinalov, H. Y. Cherniavskiy. — Kharkov, 1970. — 246 s.
4. Dubrovina L. A. Biblioteczna sprava v Ukraini v XX stolitti / L. A. Dubrovina, O. S. Onyshchenko. — Kyiv, 2009. — 530 s.
5. Zharkov A. D. Kulturno-dosuhovaia deiatelnost : uchebnik / A. D. Zharkov, V. M. Chyzykyov. — M. : MGUK, 1998. — 461 s.
6. Zakharova N. B. Kulturno-prosvitnytska diialnist Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskoho (1918–2008) : avtoref. ... dys. kand. ist. nauk : 27.00.03 / N. B. Zakharova ; NAN Ukrainy, NBUV. — Kyiv, 2010. — 21 s.
7. Kira R. V. Kulturno-prosvitnytska diialnist ta pedahohichni pohliady Stepana Siropolka : dys. kand. ped. nauk / R. V. Kira. — Ivano-Frankivsk, 2001. — 209 ark.
8. Kohan L. Bibliotechnoie delo v Odesskoi hubernii / L. Kohan // Krasnyi bybliotekar. — 1925. — № 8. — S.72–79.9.
9. Litovkin E. V. Genezic y etapy kulturno-prosvetytelnoi raboty / E. V. Lytovkyn // Vestn. MGUKI. — 2003. — №4. — S. 65–72.
10. Malynovska N. L. Ukrainska knyha druhoi polovyny XIX — pershoi chverti XX stolittia na Pivdni Ukrainy: istoriko-knyhoznavchyi i bibliohrafichniy aspekty : avtoref. dys. ... kand. ist. nauk / N. L. Malynovska. — Kyiv, 2005. — 20 s.
11. Popruzhenko M. H. Odesskaya horodskaya publychnaya biblioteka 1830–1910 hh.: istoricheskiy ocherk / M. H. Popruzhenko. — Odessa, 1911. — 85 s.
12. Riabkov V. M. Metody istoriografii sotsialno-kulturnoi diialnosti / V. M. Riabkov // Rehionalna kultura v umovakh hlobalizatsii : zb. nauk. pr. za mater. mizhnar. nauk.-prakt. konf. // Mizhnarodnyi universytet rozvytku liudyny «Україна». — Mykolaiv, 2009. — Vyp. II. — S. 128–141.13.
13. Savchenko A. M. Istoriya kulturno-prosvetitelnoi raboty / A. M. Savchenko. — M. : MGIK, 1970. — 170 s.
14. Sydorenko A. I. Formuvannya dokumentnoho masyvu dlia publichnykh bibliotek movamy natsionalnykh menshyn: etnorehionalnyi aspekt : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk / A. I. Sydorenko ; Kyiv. nats. un-t kultury i mystetstv. — Kyiv, 2002. — 21 s.

15. Shemaieva H. Model publichnoi biblioteki v suchasnoi systemi sotsialnykh komunikatsii / H. Shemaieva, Kh. Elbeskhauzen // Visn. Kn. palaty. — 2012. — №8. — S. 12.
16. Shenfinkel V. K. Rabota Khersonskih byblyotek za desiat let [Kratkiy referat doklada na publichnom sobranii 9 okt. 1927 h. / V. K. Shenfinkel // Materialy instituta bibliotekovedeniya. — M., 1928. — S. 33–34.

UDC 024:324.15 (477)

CULTURAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES OF LIBRARIES IN THE SOUTH OF UKRAINE IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY — THE FIRST DECADE OF THE 21ST CENTURY: HISTORIOGRAPHY OF RESEARCH

Sydorenko T. V., Master of Book Science and Publishing Activities, Lecturer, «Mykolayiv branch of the Kyiv National University of Culture and Arts», Mykolayiv

The aim of the paper is to analyze of the scientific literature on cultural and educational activities of the libraries of the South of Ukraine.

Research methodology. The basic methodological principles are the following: the principle of historicism, scientific objectivity. The following research methods have been applied: retrospective, chronological, the comparative method of historiography and the source study of archival materials, the analytical method for the study and analysis of the historical, philosophical, sociological literature on the social and cultural development of the South of Ukraine.

Results. The historiography of cultural and educational activities of libraries of the South of Ukraine is divided into three periods: pre-revolutionary, Soviet and post-Soviet. The historiographical analysis of the literature of the 19th century gave an opportunity to determine the following issues: historical and social and cultural development of the Kherson province, including the establishment of private, popular, public libraries, reading rooms, libraries in bookstores, libraries of colleges, universities etc. The historiography of the Soviet period is represented by certain scientific research works that are organized according to the historical periods in the development of society. The post-Soviet period is presented by the collections of scientific papers, collections of materials on the results of the conferences that have played a significant role in the study of the culture of the region.

Novelty. The author has studied comprehensively the scientific literature on the development of cultural and educational activities of libraries in the South of Ukraine in the second half of the 19th century — the first decade of the 21st century.

The practical significance. Data for study can be used in the development of theoretical works on the history and theory of librarianship in the South of Ukraine, in the educational programmes and courses on «History of Ukrainian Culture», «History of Library Science», «Librarianship», «Social Communications», «Information Services», «Advertising of Information Resources», in the special courses and seminars of the Humanities Universities.

Key words: *historiography, culture, educational activities, cultural and educational activities of libraries, the South of Ukraine.*

Надійшла до редколегії 05.05.2015 р.